

Смиљка И. Стојановић
Универзитет у Београду
Филолошки факултет

Рађање граматике: од језичког гена до реченице

Сажетак: У овом раду аутор покушава да сажме и изложи постојеће научне теорије које се односе на стварање и развој говора. При томе је тежиште стављено на теорије усвајања матерњег језика. Посебно је дат осврт на језички ген и стварање првих двочланих реченица.

Кључне речи: матерњи језик, критични период, универзална граматика, посебне граматике, креативна конструкција, језички ген.

Жарко Б. Вељковић
Српски научни центар, Београд

Имена четирију предсловенских река: *Ђетиња, Увац, Рзав, Паница*

Сажетак: У раду се разматра етимологија четирију речних имена златиборског краја: *Ђетиња, Увац, Рзав* и *Паница*. Име *Ђетиња* је келтског порекла, док су имена *Увац* и *Рзав* илирског порекла. Име *Паница* је такође илирског порекла, али изворно потиче из трачког.

Кључне речи: Ђетиња, Увац, Рзав, Паница, шетајући топоним, скордистички келтски, илирски-Б, трачки, старосрпски, српски.

Драго Перовић
Филозофски факултет у Никшићу

Кантово трансцендентално јединство аперцепције у „вртлогу“ Андрићеве *Проклете авлије*

Спасоју Ћузулану (1939–2015)

Сажетак: Рад се бави утврђивањем могућности да се Кантово трансцендентално јединство аперцепције примени као кључ за тумачење Андрићеве *Проклете авлије*.

Кључне речи: Кант, сазнање, самство, трансцендентално јединство аперцепције, Андрић, приповједачко Ја, прича.

Данијел Дојчиновић
Универзитет у Бањој Луци
Филолошки факултет

Средњовјековни кодекс и његов живот према старим српским записима

Сажетак: Због високе цијене израде, честе недоступности квалитетних писара, а посебно због духовне улоге коју су имали, кодекси су у средњем вијеку били изузетна вриједност. С њима се поступало пажљиво и о њима се водила нарочита брига од момента наручивања, избора писара, припреме материјала, самог исписивања, затим украшавања, коричења, питања власништва итд. Подаци о животним фазама средњовјековних кодекса чувају се и у записима. Предмет овог рада јесу они записи помоћу којих је могуће направити директан увид у културолошки контекст унутар којег су функционисали стари српски кодекси.

Кључне речи: кодекс, богослужење, писар, записи

Павле М. Павловић
Београд, Универзитет Сингидунум

Доситеј Обрадовић – српски Сократ за трпезом

Сажетак: Тема овог рада јесте анализа гозбених сцена у Доситејевој аутобиографији *Живот и прикљученија*. Анализом појединачних сцена покушавамо да осветлимо неколико контекста просветитељства – контекст античког симпозиона, контекст реформације и појаву нових манира, као и статус просветитеља-интелектуалца у европском друштву.

Кључне речи: Доситеј Обрадовић, симпозион, центлмен, реформација, Грчка, Енглеска, Немачка.

Душко Певуља
Универзитет у Бањалуци
Филолошки факултет

Поетичка, историјска и филолошка свијест у поезији Зорана Костића

Сажетак: У раду се разматрају најважнија обиљежја стваралачког лика пјесника, драмског писца и преводиоца Зорана Костића. Та обиљежја су висока и непрестано наглашавана поетичка, историјска и филолошка свијест. У бројним својим пјесмама, скоро у свакој пјесничкој збирци, Костић проблематизује најважнија поетичка питања: настанак пјесме, задатак пјесника, однос према сазнатљивом и несазнатљивом у пјесничком казивању те императивне задатке и подразумијевана ограничења умјетничке ријечи. Наглашена је и снажна историјска свијест пјесника Зорана Костића, који тематизује неке од кључних момената из националне прошлости. Карактерише га снажно ураћање у различита историјска раздобља, нарочито она у којима је српски народ био изложен стравичним страдањима. Анализирана је и србистичка димензија Костићеве поезије, у којој се увјерљиво и одговорно проговара о драматичној судбини српског језика.

Кључне ријечи: Зоран Костић, поетичка свијест, историјска свијест, филолошка свијест, завјетни пјесник, могућности и ограничења поезије.

Јелица Р. Стојановић
Никшић

Језички типови у Његошевом дјелу – функционалностилска раслојеност и употреба

Сажетак: Српски језик је у дугој историји развитка одликовала функционална раслојеност, што се у историјском трајању манифестовало начелно постојањем два функционално раслојена и у знатној мјери диференцирана језичка типа и израза у писмености: један црквенословенски (у оквиру кога се издвајају неколике фазе: период старословенског наслеђа, потом српска редакција старословенског, тј. српкословенски, славеносрпски) и, други тип, српски народни језик (на основу кога је проистекла Вукова реформа). Сви типови и слојеви који се срастају у вјековној историји српског језика присутни су и препознатљиви у Његошевом језику и дјелу. Употребу ових типова, њихову функционалну и стилску обиљеженост посматрали смо у три Његошева дјела: *Горском вијенцу*, *Лучи микрокозма* и *Лажном цару Шћепану Малом*. Употреба различитих типова често је функционално и стилски обиљежена: зависно од дјела до дјела (у једном преовлађује један тип, у другом дјелу други), од лика до лика, чиме се у књижевном дјелу постиже посебан ефекат.

Кључне ријечи: Његош, *Горски вијенац*, *Луча микрокозма*, *Лажни цар Шћепан Мали*, српкословенски, славеносрпски, српски народни тип језика, функционалностилска употреба, црквенословенизми.

Доц. др Драга Бојовић
Филолошки факултет
Студијски програм за српски језик и књижевност, Никшић

О једном типу казне и клетве, с компонентом *камен*, у Његошеву језику

Сажетак: Предмет анализе у овом раду јесте један тип клетве и казне која из ње произилази у језику Петра II Петровића Његоша. Ријеч је о клетвама с компонентом *камен*, која се сматра у народу једном од тежих. У одабраном корпусу пратимо извориште, градацију, трансформацију и значење клетви у Његошеву језику.

Кључне ријечи: Његошев језик, казна, клетва, компонента *камен*, значење.

Живко Ђурковић
Никшић

Његош и Тесла

Сажетак: Упоредно разматрање односа Његоша и Николе Тесле проистиче из чињенице што постоји низ показатеља који указују на могућност таквог њиховог повезивања. Ти показатељи су евидентни, од њиховог поријекла, родног амбијента и стасавања у зреле стваралачке личности, а нарочито од онда када се имају у виду њихове визије божанског надахнућа, из којих су настала стваралачка дјела, без обзира на то што су се те визије код Његоша обзаниле у пјесничким дјелима, а код Тесле преко научних открића, којима је за сва времена задужио човјечанство.

Кључне ријечи: поређења, поријекло, божанско надахнуће, визије, пјесничка дјела, научна открића.

Др Зоран Д. Живковић
Завод за уџбенике, Београд

Његош у сазвежђу Боке и италског Медитерана

Сажетак: У раду се сагледава значај и подстицај доживљаја света медитеранске световне културе на живот и дело Петра II Петровића Његоша. Анализом појединих Његошевих боравака у Боки которској, у Риму, Напуљу и Венецији, утврђују се не само одређене рефлексije на његово дело већ и прави књижевни одједи доживљаја медитеранског света. У раду се посебно акцентује Његошев први боравак у Боки которској, када је као дечак провео непуне две године у школи Јосифа Троповића на Топлој код Херцег Новог. Венеција и јужни Јадран такође, у овом раду, представљају простор од изузетног значаја за опстанак, свакодневну егзистенцију и политички живот Његошеве Црне Горе.

Кључне речи: Његош, Медитеран, културни круг, духовни идентитет, надахнуће, хумор, антика, *homo heroicus*.

Лидија Томић
Филолошки факултет, Никшић

Пјесници модернизма о Петру II Петровићу Његошу

Сажетак: Рад под овим насловом синтетизује поетску мисао три модернистичка пјесника – Станислава Винавера, Растка Петровића и Милоша Црњанског о Његошу и лирским структурама у Његошевом дјелу.

Кључне ријечи: поезија, проза, оглед, рецепција, естетика, историја, поетски субјект, поетски свијет, поетски симболи.

ПРИКАЗИ

Доц. др Драга Бојовић

Пут(оказ) српског језика

Јелица Р. Стојановић: *Пут српског језика и писма*, Београд: СКЗ, 2016, 437 страна

Душан Крцуновић

Микоња Кнежевић, *Његош и исихазам*, Институт за теолошка истраживања Православног богословског факултета Универзитета у Београду, Филозофски факултет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, 2016, 295 страна

Лидија Томић

О књизи *Златни човјек: приче испред сеоске продавнице* Јанка Јелића

(Јанко Јелић, *Златни човјек: приче испред сеоске продавнице*, Никшић: Матица српска – Друштво чланова у Црној Гори, 2017)

Душан Крцуновић

Митрополит Амфилохије (Радовић), *Свети Петар II, Цетињски пустињак и Ловћенски тајновидац*, Цетиње: Светигора, 2017, 431 страна